

92 ศพมีนา-พฤษภาอำมหิต: เกิดอะไร? อย่างไร? และทำไม?

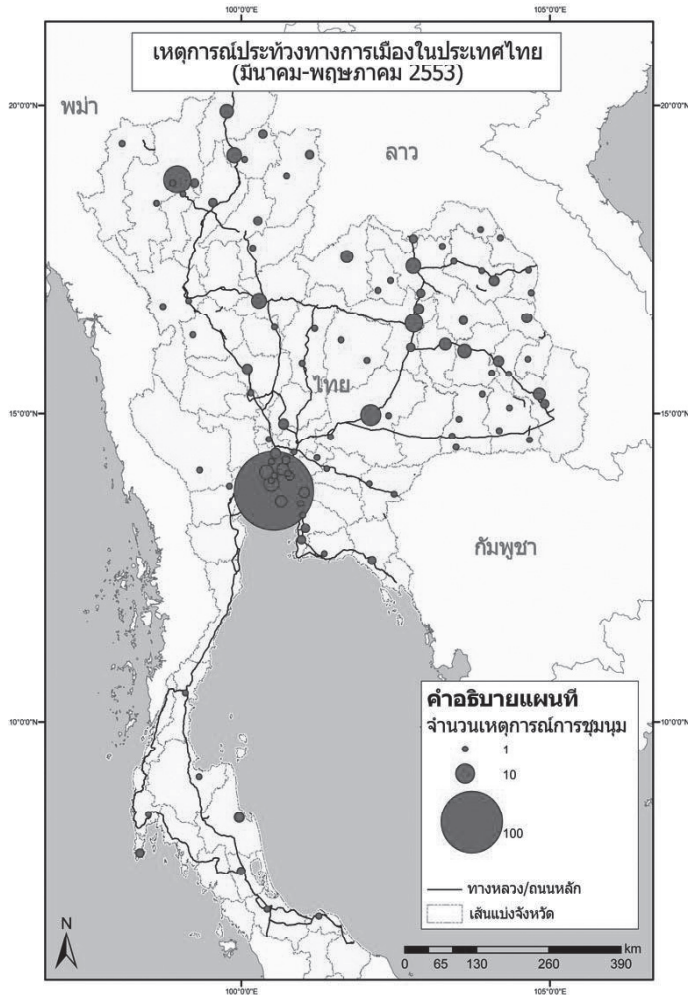
เกษียร เตชะพีระ

เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 คณะทำงานยุทธศาสตร์สันติวิธี ซึ่งมีศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ เป็นประธาน โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ได้นำเสนอผลงานวิจัยเรื่อง “บทเรียนจากการชุมนุมและความรุนแรงทางการเมืองในช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม 2553” ที่พยายามประมวล ตรวจสอบ และวิเคราะห์ข้อมูลเหตุการณ์ประท้วงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อสรุปบทเรียนสำคัญ 2 ประเด็นว่า “การชุมนุมประท้วงที่เริ่มต้นโดยสันติ เปลี่ยนไปสู่ความรุนแรงได้อย่างไร? และอะไรเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว?”

เกิดอะไร?

คณะทำงานยุทธศาสตร์สันติวิธีได้ประมวลเหตุการณ์ประท้วง (ที่อยู่นอกสถาบันการเมืองปกติ) ทั่วประเทศ ทั้งโดยฝ่าย นปช. และฝ่ายที่ตอบโต้, ทั้งที่เป็นเหตุการณ์ประท้วงโดยสันติวิธี และที่เป็นเหตุการณ์รุนแรงเชื่อมโยงกับการประท้วง ซึ่งปรากฏรายงานในหนังสือพิมพ์หลัก 6 ฉบับ โดยสอบทวนทุกแหล่งข่าวจากอีกแหล่งหนึ่งเป็นอย่างน้อย เพื่อความน่าเชื่อถือและลดอคติ พบว่า : -

หมายเหตุ: บทความความยาว 3 ตอนจบนี้เคยเผยแพร่ในเว็บไซต์มติชนออนไลน์ เมื่อวันที่ 1, 8, และ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 (ตอนต้นใน http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1309521490&grpId=no&catid=02, ตอน 2 ใน http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1310126474&grpId=no&catid=02 และตอน 3 ใน http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1310727805&grpId=no&catid=no)

จากวันที่ 13 มีนาคม-6 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 เกิดเหตุการณ์ทั้งสิ้น 408 เหตุการณ์ ส่วนใหญ่ (40%) เกิดในกรุงเทพฯ ที่เหลือเกิดหนาแน่นในภาคอีสานและภาคเหนือ ทว่าเบาบางในภาคใต้และภาคตะวันออก โดยมีจังหวะเวลาการเกิดเหตุประท้วงเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน 2 ช่วงใหญ่ ที่สถานการณ์รุนแรงได้แก่ 10 เมษายน และ 14-19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 (ดูแผนที่ประกอบ)

หากถือว่าเหตุการณ์รุนแรงคือการจงใจทำร้ายชีวิตร่างกายผู้คนหรือทำลายทรัพย์สินโดยตรง ซึ่งอาจแยกย่อยเป็น 4 กลุ่มใหญ่ได้แก่ 1) สองฝ่ายใช้กำลังเข้าปะทะหรือเผชิญหน้า 2) มีการยิง 3) มีระเบิดจากฝ่ายหนึ่ง 4) วางเพลิงและอื่นๆ แล้ว ก็สามารถจำแนกประเภทเหตุการณ์ประท้วงโดยทุกฝ่าย 408 เหตุการณ์ได้ดังนี้ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนเหตุการณ์แยกตามประเภท

การจัดประเภทหลัก	สันติวิธี						ใช้ความรุนแรง				อื่น ๆ / ไม่ชัดเจน
	เดิขบวน	เดิขบวนโดยมีปฏิบัติการเชิงสัญลักษณ์	คำบาตร	ปิดกั้นพื้นที่	ยึดครองพื้นที่	สันติวิธีแบบอื่นๆ	การทะเลาะ/ปะทะด้วยอาวุธ	การยิงปืน	การระเบิด	อื่นๆ (ส่วนใหญ่เป็นการเผา)	
การจัดประเภทรอง	168	28	5	33	8	5	16	9	58	70	
รวม	247 (60.54%)						153 (37.50%)				8 (1.96%)

คณะทำงานฯ ตั้งข้อสังเกตว่าเหตุการณ์ประท้วงส่วนใหญ่ (60.54%) เป็นไปโดยสันติวิธี

อย่างไรก็ตาม การปิดกั้นและยึดครองพื้นที่ที่แม้เป็นสัดส่วนข้างน้อยของการประท้วงโดยสันติ แต่ก็ถือเป็นวิธีการหลักของการเคลื่อนไหว เพราะกินเวลาต่อเนื่องยาวนาน (ยึดครองสะพานผ่านฟ้าลีลาศและถนนราชดำเนิน 32 วัน, ยึดครองแยกราชประสงค์ 47 วัน หากตัดวันทับซ้อน 12 วันออก ก็กินเวลาโดยรวมที่มีการยึดครองพื้นที่สำคัญในกรุงเทพฯ ถึง 67 วัน) ส่งผลรบกวนและสร้างความคับข้องใจแก่ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ ทั้งด้านธุรกิจ ชีวิตความเป็นอยู่และการจราจร

กล่าวเฉพาะการเคลื่อนไหวประท้วงของ นปช. ส่วนใหญ่แล้ว (79.2%) เป็นไปโดยสันติ ส่วนการประท้วงแล้วเกิดเหตุรุนแรงเชื่อมโยงกันด้วยนั้น รวมศูนย์ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล และกว่าครึ่ง (56.2%) ของเหตุประท้วงรุนแรง

ดังกล่าว ความรุนแรงเริ่มต้นขึ้นโดยกองกำลังไม่ทราบฝ่าย (ตารางที่ 2)

ผลลัพธ์โดยรวมจากเหตุการณ์ประท้วง มีนา-พฤษภาคมอำมหิต 2553 ทำให้มีผู้บาดเจ็บล้มตายและถูกจับกุมคุมขังที่เป็นฝ่ายต่าง ๆ (ดูตารางที่ 3)

และหากกล่าวเฉพาะผู้เสียชีวิต 92 ราย โดยนำมาวิเคราะห์แยกแยะว่าผู้เสียชีวิตเป็นใคร อยู่ฝ่ายไหนในความขัดแย้ง? และเขาหรือเธอเสียชีวิตในเหตุการณ์รุนแรงที่ฝ่ายใดเป็นผู้ริเริ่มปฏิบัติการแล้ว? ก็จะสามารถแสดงผลดังตารางที่ 4

คณะทำงานฯ ได้ชี้ปัญหาสำคัญของความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดย “ผู้ใช้ความรุนแรงที่ไม่อาจระบุได้” หรือที่มักเรียกกันว่า “กองกำลังไม่ทราบฝ่าย” (ซึ่งแปลว่าเราไม่รู้ว่าคนลงมือเป็นใคร? สังกัดหรือมาจากฝ่ายไหนบ้าง? มีกองกำลังอยู่ฝ่ายเดียวหรือต่างฝ่ายต่างก็ทำ? ฯลฯ) ว่า : -

ตารางที่ 2 การประท้วงของ นปช. แยกตามประเภทและแหล่งที่เกิด

เหตุการณ์	รุนแรง	ไม่ใช้ความรุนแรง
ต่างจังหวัด	11	135
กรุงเทพฯ และเขตปริมณฑล	36	44
รวม	47 (20.8%)	179 (79.2%)

ตารางที่ 3 จำนวนคนตาย, คนเจ็บ, คนถูกจับ

	ผู้สนับสนุน นปช. เสื้อแดง	กลุ่มเสื้อหลากสี	ตำรวจ	ทหาร	เหยื่อความรุนแรง อื่น ๆ	รวมทั้งสิ้น
คนตาย	71	1	2	8	10	92
คนเจ็บ	1080	72	48	280	28	1508
คนถูกจับ	441	0	N/A	N/A	0	441

ตารางที่ 4 จำนวนผู้เสียชีวิตในความรุนแรงที่เกิดขึ้นในปฏิบัติการที่เริ่มโดยฝ่ายต่าง ๆ

ความรุนแรงเกิดขึ้นใน ปฏิบัติการที่เริ่มต้นโดย	ผู้สนับสนุน คนเสื้อแดง	กลุ่มคนเสื้อ หลากสี	ตำรวจ	ทหาร	เหยื่ออื่น ๆ
ทหาร	64			7	7
ทหารและตำรวจ				1	
คนเสื้อแดง (ขอนแก่น)	1				
คนเสื้อแดง (อุดรธานี)	1				
ผู้ใช้ความรุนแรง ที่ไม่อาจระบุได้	5	1	2		3

- เป็นผู้ริเริ่มปฏิบัติการในเหตุการณ์ที่นำไปสู่การเสียชีวิตของประชาชนโดยตรง 11 ราย

- ทำให้ทหารเสียชีวิต 5 รายจากการโจมตีด้วยระเบิดที่สี่แยกคอกวัว

- ชุมนุมระยะไกล ใส่ผู้สนับสนุนเสื้อแดง ทำให้มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 16 ราย

คาดเดากันกว้างขวางว่า “ผู้ใช้ความรุนแรงที่ไม่อาจระบุได้” เป็นใครบ้าง? แต่ยังไม่มีความชัดเจนระดับชาติ ทั้งฝ่ายรัฐบาลและ นปช. ต่างเชื่อว่าเป็นแผนการส่วนหนึ่งของฝ่ายตรงข้ามกับตน ความไม่รู้ในเรื่องนี้ทำให้ความจริงโดยรวม—>ความรับผิดชอบ—>ความยุติธรรม—>การให้อภัย—>และการปรองดองสมานฉันท์ยากที่จะเกิดขึ้นได้ในสังคมไทยหลังความขัดแย้งมีนา-พฤษภาอำมหิต

ฉะนั้นหากไม่ต้องการให้ความจริง—>ความรับผิดชอบ—>ความยุติธรรม—>การให้อภัย—>และการปรองดองสมานฉันท์บังเกิดขึ้นในสังคมไทย (อาจเพราะเกรงมันจะคุกคามสันถลอนอำนาจฐานะของตน) ก็จักต้องปิดบังอำพรางกลบเกลื่อนและขัดขวางการสืบหาข้อเท็จจริงเรื่องนี้เอาไว้อย่างสุดความสามารถต่อไปและตลอดไป

และสังคมที่ซำรงรักษาไว้ซึ่งความเท็จ—>ความไม่พร้อมรับผิดชอบ—>ความอยุติธรรม—>ความเจ็บแค้น—>และการขัดแย้งหวาดระแวงซึ่งซึ่งอย่างยั่งยืน ย่อมเอื้อให้เกิด “ความรุนแรงซ้ำแล้วซ้ำอีก” !! มิใช่ว่าจะเลือกตั้งแล้วหรือไม่ก็ตาม

หลังจากประมวล ตรวจสอบ และวิเคราะห์ข้อมูลเหตุการณ์ประท้วงที่เกิดขึ้นในช่วงมีนา-พฤษภาอำมหิตแล้ว คณะทำงานได้

ตั้งคำถามหลักที่มุ่งค้นคว้าหาคำตอบไว้ 2 ประการคือ: -

1) การชุมนุมประท้วงที่เริ่มต้นโดยสันติ เปลี่ยนไปสู่ความรุนแรงได้อย่างไร? และ

2) อะไรเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว?

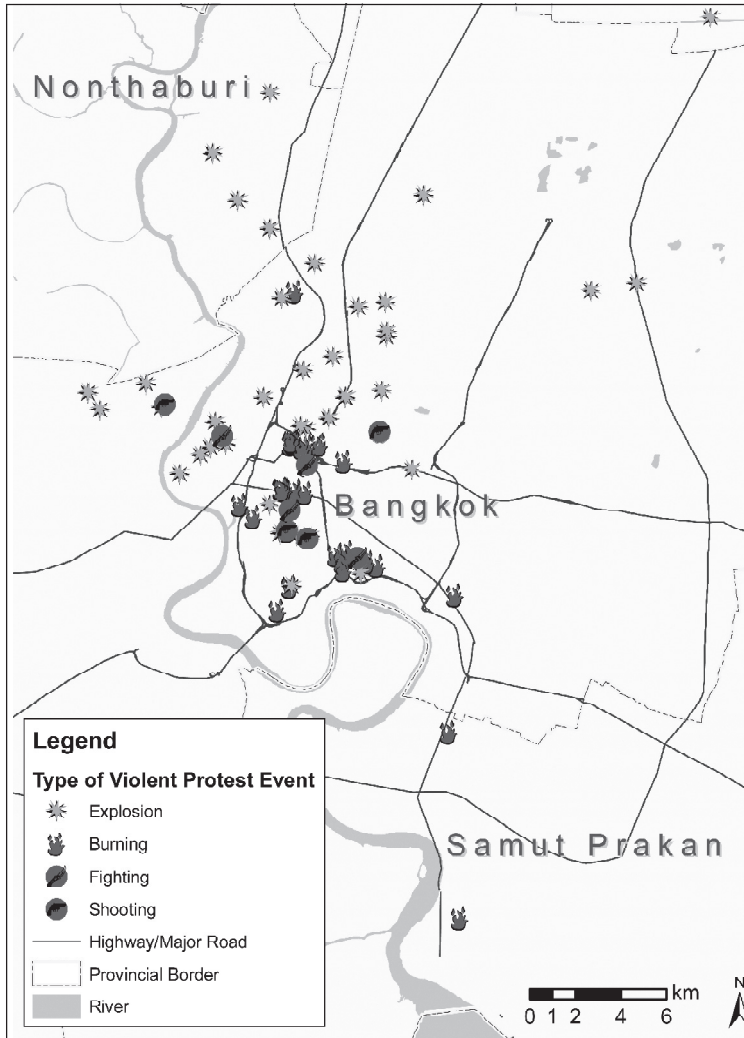
อย่างไร?

งานวิจัยตอบคำถามนี้โดยพยายามจับและยึดกุมพลวัต (dynamics) ของกระบวนการเปลี่ยนแปลง คลื่นคล้าย ขยายตัวของเหตุการณ์ ว่ามีการขยายขอบเขตและเพิ่มระดับความรุนแรงอย่างไรในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งเป็นศูนย์กลางการประท้วงและศูนย์รวมเหตุการณ์รุนแรงทั้งในมิติเชิงเวลาและสถานที่

พวกเขาค้นพบว่ากล่าวสำหรับเหตุการณ์รุนแรงที่เชื่อมโยงกับการประท้วงของ นปช. (ซึ่งส่วนใหญ่เกือบ 80% เป็นไปโดยไม่ใช้ความรุนแรง) มีเหตุปัจจัยและลักษณะอันนำไปสู่การยกระดับความรุนแรง (escalation) ดังนี้: - (โปรดดูแผนที่ประกอบ)

1) การยึดครองพื้นที่ รอบแยกราชประสงค์อย่างยาวนานนั้นล่อแหลมสู่เสียงต่อการเกิดเหตุรุนแรงกว่าการยึดครองพื้นที่ย่านสะพานผ่านฟ้าฯ เพราะเป็นพื้นที่ธุรกิจโดยตรง, มีนายเชิงสัญลักษณ์ทางการเมืองน้อยกว่า, และฝ่ายผู้ประท้วงก็วิตกกังวลต่อการปราบปรามที่จะตามมา

2) “ผู้ใช้ความรุนแรงที่ไม่อาจระบุได้”/ “กองกำลังไม่ทราบฝ่าย” (ซึ่งอาจมีหลายพวกก็ได้) เป็นตัวการก่อความรุนแรง เพื่อมุ่งทำให้สถานการณ์ความขัดแย้งคงอยู่ต่อไปและยกระดับมันให้รุนแรงยิ่งขึ้น พร้อมทั้งลดพื้นที่การเมือง

แผนที่เหตุการณ์รุนแรงในกรุงเทพฯ (มี.ค.-พ.ค. 53)

สัญลักษณ์แทน: ระเบิด, การเผา, การต่อสู้, การยิง, ถนนหลวง/ถนนสายหลัก, เขตจังหวัด, แม่น้ำ

ของผู้สนับสนุน การแก้ปัญหาอย่างสันติทั้งสองฝ่ายลง โดยสามารถแบ่งลักษณะของการก่อความรุนแรงดังกล่าวออกเป็น 2 ช่วงคือ -
 ก) ก่อนปฏิบัติการขอคืนพื้นที่สะพานผ่านฟ้าและบริเวณโดยรอบเมื่อ 10 เม.ย. 2553 มีการใช้ระเบิดและเอ็ม 79 เป็นหลัก โจมตี

สถานที่ราชการและอาคารธุรกิจที่ห่างไกลจุดประท้วงในตอนกลางคืน น่าจะเป็นไปได้ว่าเพื่อพยายามสร้างความกลัวให้เกิดขึ้นแก่สาธารณชนสูงสุด โดยไม่มุ่งประสงค์ทำอันตรายคนที่ไม่เกี่ยวข้อง นับเป็นการยั่วยุฝ่ายรัฐบาลที่คาดการณ์ไว้แล้วอย่างรอบคอบ

... ฉะนั้นหากไม่ต้องการให้ความจริง —> ความรับผิดชอบ —> ความยุติธรรม—> การให้อภัย —> และการปรองดองสมานฉันท์ บังเกิดขึ้นในสังคมไทย (อาจเพราะเกรงมันจะคุกคามสันคลอนอำนาจฐานะของตน) ก็จักต้องปิดบังอำพรางกลบเกลื่อนและขัดขวางการสืบหาข้อเท็จจริงเรื่องนี้เอาไว้ได้อย่างสุดความสามารถต่อไปและตลอดไป

ข) เมื่อการยั่วยุได้ผล รัฐบาลส่งกำลังทหารเข้าขอคืนพื้นที่สะพานผ่านฟ้าฯ และบริเวณโดยรอบเมื่อ 10 เม.ย. 2553 ส่งผลให้ทหาร 5 คน, ผู้ชุมนุมเสียแฉ่ง 19 คน และบุคคลอื่น 2 คน เสียชีวิต หลังจากนั้นแบบแผนการโจมตีของ “ผู้ใช้ความรุนแรงที่ไม่อาจจะบรูได้”/“กองกำลังไม่ทราบฝ่าย” ก็แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือหันมามุ่งโจมตีโดยตรงต่อผู้คนพลเมืองและผู้ไม่เกี่ยวข้องในบริเวณใกล้เคียงพื้นที่ประท้วง เพื่อเพิ่มการยั่วยุและแรงกดดันทั้งต่อรัฐบาลและผู้ประท้วง

3) อาจกล่าวได้ว่าในกระบวนการยกระดับความรุนแรงที่ซับซ้อนโดย “ผู้ใช้ความรุนแรงที่ไม่อาจจะบรูได้”/“กองกำลังไม่ทราบฝ่าย” เป็นตัวการสำคัญนั้น ฝ่ายรัฐบาลและผู้ชุมนุม นปช. ต่างก็มีส่วนตัดสินใจผิดพลาดและเดินไปตามแรงยั่วยุกดดันนั้นด้วยกันทั้งคู่ที่สำคัญได้แก่: -

- การที่รัฐบาลส่งกำลังทหารเข้าเผชิญหน้าและปะทะกับผู้ชุมนุม นปช. ที่สะพานผ่านฟ้าฯ และบริเวณโดยรอบในเวลากลางคืนเมื่อวันที่ 10 เม.ย. 2553

- การที่ นปช. ไม่สนใจข้อเสนอแนะทางยุทธวิธีให้กลับไปชุมนุมที่สะพานผ่านฟ้าฯ ทั้งหมด

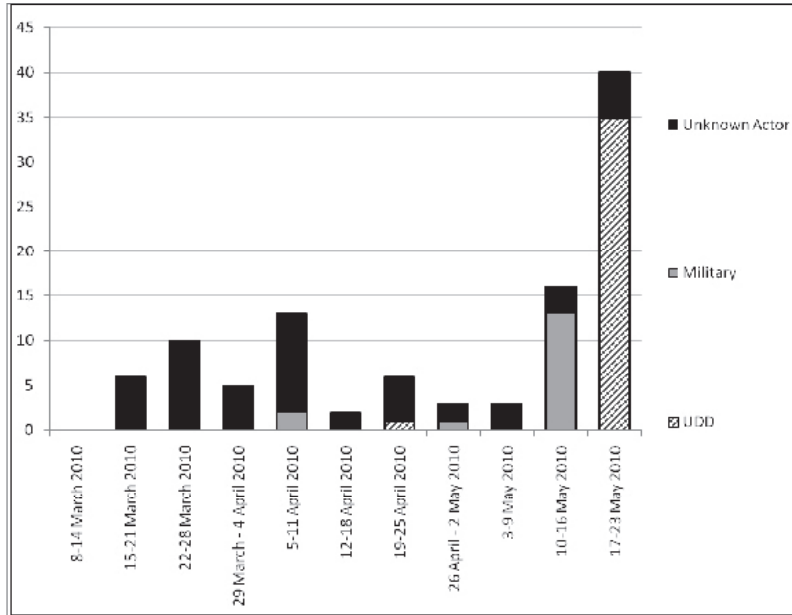
- การชุมนุมโดยไม่ใช้ความรุนแรงของ นปช. บริเวณแยกราชประสงค์ลดขนาดลงแต่กลับถูกทำให้มีลักษณะสู้รบอย่างทหาร (militarized protest) มากขึ้น โดยก่อตั้งรั้วไม้ไผ่เป็นข้อมปราการปิดกั้นถนน ในขณะที่ปากตรงข้ามกองกำลังทหารก็มาตั้งประจันหน้าเพิ่มขึ้น

- โอกาสของการพูดคุยเพื่อปรองดองกันผ่าน Road Map ของนายกรัฐมนตรีล้มเหลวเพราะการผลัดกันแข็งขืนคืออริของทั้งสองฝ่าย ทำให้จังหวะค้ำยันที่อาจยุติความขัดแย้งลงได้โดยไม่เกิดความรุนแรงมากไปกว่านี้พลัดหลุดลอยไปอย่างน่าเสียดาย

- ปฏิบัติการของรัฐบาลโดยกองกำลังทหารต่อผู้ประท้วงแยกราชประสงค์จาก 14-19 พ.ค.2553 นำไปสู่การต่อสู้กันอย่างรุนแรงส่งผลให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบของ นปช. ด้วยความรุนแรงเช่นกัน (ดูแผนภkrประกอบ)

งานวิจัยสรุปพลวัตของความรุนแรงมีนา-พฤษภาอำมหิตไว้ว่า:

การประท้วงของ นปช. ในกรุงเทพฯ อาศัยการประท้วงที่ไม่ใช้ความรุนแรงเป็นหลักมาแต่แรก ขณะที่การโต้ตอบของฝ่ายรัฐก็อาศัยแนวทางการไม่ใช้ความรุนแรงเป็นหลัก แต่เมื่อ

แผนภาพจำนวนเหตุการณ์รุนแรงในกรุงเทพฯ และปริมาณพลจำแนกตามสปีดาร์และผู้กระทำ
(แถบดำ = ผู้ใช้ความรุนแรงที่ไม่อาจระบุได้/ แถบเทาที่บ = ทหาร / แถบลายประ = นปช.)

กลุ่มบุคคลที่ไม่อาจระบุได้หนึ่งกลุ่มหรือมากกว่าได้ใช้กลยุทธ์ยกระดับความรุนแรง และได้สร้างเงื่อนไขที่นำไปสู่ (pretext) การใช้กำลังทหารเข้าปฏิบัติการ “กระชับพื้นที่” ที่สะพานผ่านฟ้าฯ ผลที่ตามมาคือทำให้ความขัดแย้งมีลักษณะรุนแรงสุดโต่งมากยิ่งขึ้น (radicalized) เมื่อผนวกกับการใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ของกลุ่มบุคคลที่ไม่อาจระบุได้และการตัดสินใจใช้กำลังทหาร “กระชับพื้นที่” ของรัฐบาล

จนที่สุดฝ่ายผู้ประท้วงก็ได้ตอบด้วยการใช้ความรุนแรงในฐานะปฏิกิริยาต่อต้านการใช้กำลังของฝ่ายทหารในครั้งที่ 2

ทำไม?

คณะทำงานยุทธศาสตร์สันติวิธี สกว. พินิจตอบว่าการชุมนุมประท้วงที่ริเริ่มขึ้นอย่างสันติ

ของ นปช. และความพยายามของรัฐบาลอภิสิทธิ์ที่จะตอบสนองต่อการชุมนุมดังกล่าวอย่างสันติด้วยเช่นกัน กลับต้องจบลงด้วยความรุนแรง

เพราะกระบวนการตัดสินใจของทั้งฝ่าย นปช. กับฝ่ายรัฐบาลมีปัญหา!

เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาการตัดสินใจของทั้ง 2 ฝ่าย พอประมวลสรุปได้ 4 ประการด้วยกัน ได้แก่ -

- 1) ลักษณะเฉพาะของความขัดแย้งครั้งนี้
- 2) กรอบคิดและวาทกรรม “สงคราม” และ “การก่อการร้าย”
- 3) เหตุการณ์ที่เป็นจุดเปลี่ยนไปสู่ความรุนแรง
- 4) ฐานความเชื่อและนิยามบางอย่าง

... การประท้วงของ นปช. ในกรุงเทพฯ อาศัยการประท้วงที่ไม่ใช้ความรุนแรงเป็นหลัก มาแต่แรก ขณะที่การโต้ตอบของฝ่ายรัฐก็อาศัยแนวทางการไม่ใช้ความรุนแรงเป็นหลัก แต่เมื่อกลุ่มบุคคลที่ไม่อาจระบุได้หนึ่งกลุ่มหรือมากกว่า ได้ใช้กลยุทธ์ยกระดับความรุนแรง และได้สร้างเงื่อนไขที่นำไปสู่การใช้กำลังทหารเข้าปฏิบัติการ “กระชับพื้นที่” ที่สะพานผ่านฟ้าฯ ผลที่ตามมาคือทำให้ความขัดแย้งมีลักษณะรุนแรงสุดโต่งมากยิ่งขึ้น ...

1) ลักษณะเฉพาะของความขัดแย้งครั้งนี้
ความขัดแย้งครั้งนี้มีอำนาจรัฐเป็นเดิมพัน ทำให้แก้ไขยาก ต่างจากปัญหาความขัดแย้งอื่น ๆ ที่รัฐบาลเผชิญในการชุมนุมมวลชนต่าง ๆ เช่นกรณีสมัชชาคนจน เป็นต้น ลักษณะของความขัดแย้งแบบนี้ไม่ใช่ปัญหาเฉพาะหน้าเฉพาะส่วนอย่างเรื่องเขื่อน ท่อก๊าซ หรือโรงไฟฟ้า รัฐบาลเองกลายเป็นคู่ขัดแย้งโดยตรงอย่างไม่อาจวางตัวเป็นอื่น ขอบเขตของผลกระทบและผู้ถูกกระทบ/มีส่วนได้เสียก็กว้างขวางหลายฝ่าย ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็เข้ามาร่วมเป็นตัวแสดงในความขัดแย้ง รวมทั้งฝ่ายอำนาจนอกระบบสถาบันการเมืองปกติด้วย เหล่านี้ส่งผลให้: -

- เจรจาต่อรองประนีประนอมยาก บางกลุ่มที่เสียผลประโยชน์หรือไม่เห็นด้วย อาจขัดขวาง

- ผู้ชุมนุมเลือกยุทธวิธีเผชิญหน้า ทำลาย ขัดขวางระบบการเมืองปกติ เพื่อเพิ่มแรงกดดันต่อรัฐบาล แต่ขณะเดียวกัน ยุทธวิธีดังกล่าวก็ยอมส่งผลขยายวงผู้ถูกกระทบกว้างออกไปด้วย แม้ยุทธวิธีเหล่านี้จะไม่รุนแรง แต่ก็เสี่ยงสูงที่จะถูกปราบปรามจากฝ่ายรัฐ หรือตอบโต้จากฝ่ายอื่น รวมทั้งง่ายที่จะถูกอีกฝ่ายใช้ความรุนแรงเข้าเล่นงานในบริบทสังคมไทย

- ฝ่ายรัฐบาลเองในฐานะผู้รับผิดชอบรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองโดยหน้าที่ หากปล่อยให้การประท้วงและเหตุรุนแรงโดยผู้กระทำที่ไม่ทราบฝ่ายดำเนินต่อไป ย่อมถูกตราหน้าได้ว่า ขาดประสิทธิภาพและถูกสังคมกดดันให้ดำเนินการอย่างเด็ดขาด

2) กรอบคิดและวาทกรรม “สงคราม” และ “การก่อการร้าย”

กลไกรัฐฝ่ายต่าง ๆ ใช้วาทกรรม “สงคราม” และ “การก่อการร้าย” มามอง ประเมินค่า ทำความเข้าใจ และชี้แนะวิธีปฏิบัติต่อการชุมนุมของ นปช. เห็นได้จากคำอธิบายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของรัฐ และข้อกล่าวหาต่อแกนนำ นปช. หลังเหตุรุนแรงย่านสะพานผ่านฟ้าฯ วันที่ 10 เมษายน 2553 นอกจากนี้ฝ่ายรัฐยังพยายามเชื่อมโยงการชุมนุมอย่างสันติของ นปช. เข้ากับการก่อเหตุรุนแรงโดยผู้กระทำไม่ทราบฝ่าย ถึงขั้นที่แม้แต่วิธีการเคลื่อนไหวของผู้ชุมนุมที่ไม่ได้ใช้ความรุนแรง หากเป็นแค่สัญลักษณ์อย่างการเทเลือด ก็ยังถูกฝ่ายรัฐถือเสมือนหนึ่งว่าเป็นการกระทำรุนแรง ตระรกะของวาทกรรมดังกล่าวจึงกำหนดนำให้มอง การประท้วงและผู้ประท้วงว่า เป็นภัยก่อการร้ายที่ต้อง “จัดการ” ให้ได้ ในเมื่อเป็นสภาวะ

สงครามที่ไม่ใช่สถานการณ์ปกติ ก็จำเป็นต้องใช้ปฏิบัติการทางทหารเข้าสู่เพื่อเอาชนะ แทนที่มาตรการทางการเมือง แม้จะเกิดความรุนแรงหรือสูญเสียขึ้นก็ตาม

3) เหตุการณ์ที่เป็นจุดเปลี่ยนไปสู่ความรุนแรง

เหตุรุนแรงสืบเนื่องจากการที่ฝ่ายรัฐบาลส่งกำลังทหารเข้า “ขอคืนพื้นที่” บริเวณสะพานผ่านฟ้าฯ และถนนราชดำเนิน รวมทั้งการปะทะและปรากฏตัวของกลุ่มติดอาวุธ “ชายชุดดำ” ที่ยังไม่สามารถระบุฝ่ายได้ เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2553 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการสิ้นไกลไปสู่ความรุนแรง เพราะมันส่งผลต่อการรับรู้ของคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่าย เสมือนหนึ่งฝันร้ายที่สุดของแต่ละฝ่ายได้ปรากฏประจักษ์เป็นจริงขึ้นต่อหน้าต่อตา กล่าวคือ

สำหรับฝ่ายผู้ชุมนุม เหตุการณ์นี้กลายเป็นเสมือนข้อพิสูจน์ยืนยันว่า ฝ่ายรัฐบาลพร้อมจะใช้ความรุนแรงกับตน ได้ใช้ให้เห็นแล้ว และย่อมจะต้องใช้อีก ดังนั้นพวกเขาจึงหันไปหาวิธีตั้งรับหรือตอบโต้ด้วยความรุนแรงบ้างเช่นกัน ในนามของ “การป้องกันตนเอง” ขณะเดียวกันเหตุการณ์นี้ กลับยิ่งไปเสริมฐานะความชอบธรรมของฝ่ายหัวรุนแรงสุดโต่ง ซึ่งเอาเข้าจริงเป็นคนส่วนน้อยในขบวนการชุมนุมให้ขึ้นมามีอิทธิพลต่อขบวนการสูงขึ้น

สำหรับฝ่ายรัฐบาล การปรากฏตัวและปฏิบัติการของ “ชายชุดดำ” อันนำไปสู่การสูญเสียของฝ่ายทหาร กลายเป็นข้อพิสูจน์ยืนยันสมมุติฐานที่มีมาแต่เดิมแล้วว่า การเคลื่อนไหวของ นปช. ไม่ใช่ขบวนการสันติวิธี ช่วยเสริมฐานะความชอบธรรมของปีกเจ้าหน้าที่สายเหยี่ยวที่นิยมความรุนแรง ให้ขึ้น

ครอบงำปฏิบัติการของรัฐ ส่งผลให้ปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ในครั้งหลัง มีลักษณะทำสงครามมากกว่าสลายการชุมนุมธรรมดา คือเน้นการโจมตีก่อนเพื่อป้องกันฝ่ายตนสูญเสีย

เจตคติต่อกันดังกล่าว กลายเป็นเหตุผลสร้างความชอบธรรมให้ทั้งสองฝ่ายใช้ความรุนแรงต่อกัน หรือเตรียมและพัฒนามาตรการวิธีการที่รุนแรงมากขึ้น เพื่อตอบโต้กันในนามของการป้องกันตนเอง ทำให้การจัดการควบคุมการชุมนุมให้เป็นไปในแนวทางสันติทำได้ยากขึ้น แม้ว่าผู้คนส่วนหนึ่งทั้งในฝ่ายรัฐและฝ่ายผู้ชุมนุมจะยังเชื่อมั่นยืนยันแนวทางสันติก็ตาม

กล่าวเฉพาะแกนนำ นปช. การตัดสินใจไม่ย้ายกลับมาชุมนุมที่สะพานผ่านฟ้าฯ หากรวมศูนย์การชุมนุมทั้งหมดไว้ที่แยกราชประสงค์ และการตัดสินใจของแกนนำบางส่วนที่ปฏิเสธแผน Road Map ความปรองดองแห่งชาติของนายกฯ อภิสิทธิ์ ด้วยเหตุผลที่ไม่แน่ชัดและยากที่จะเข้าใจได้ นับเป็นการพลาดโอกาสสำคัญในอันที่จะรักษาชีวิตผู้ร่วมขบวนการ และหลีกเลี่ยงความรุนแรงและการสูญเสียเพิ่มเติม ประเด็นนี้สามารถเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนกับแนวทางประท้วงโดยสันติวิธีของสมัชชาคนจน ที่เมื่อเผชิญสถานการณ์เสี่ยงก็มักยอมถอยทางยุทธวิธี หรือแม้แต่ยอมแพ้ชั่วคราวในบางลักษณะเพื่อถนอมรักษาชีวิตผู้คน

ในส่วนมวลชนผู้เข้าร่วมชุมนุมของ นปช. นอกจากมีจำนวนมาก ทำให้คุมได้ยากแล้ว ส่วนใหญ่ยังไม่ผ่านการฝึกอบรมหรือทำความเข้าใจแนวทางสันติวิธีมาอย่างดีก่อนประท้วง เป็นไปได้ว่าสันติวิธีในความเข้าใจของพวกเขา คือ “การไม่ใช้ความรุนแรงก่อน”

... อุปมาอุปไมยไม่ได้ว่า ความรู้สึกเป็นสังคมเดียวกันชาติเดียวกันนั้นเหมือนแก้วอันประาะบาง
ปริรั่วแล้วก็อาจแตกเลย ยากจะรักษาให้คืนดีดังเดิมได้ ... ดังที่ 92 ชีวิตและดวงใจของ
ญาติมิตรของพวกเขาอีกมากมายหลายร้อยหลายพันดวง ต้องแหลกลาญสลายไประหว่าง
มีนา-พฤษภาอำมหิตของปีที่ผ่านมา

เท่านั้น ทำให้เมื่อถูกปราบปราม หรือกระทำ
โดยรุนแรง ทางเลือกในการตอบโต้ที่คิดได้จึง
มีลักษณะรุนแรงอย่างเป็นไปเองมากกว่าสันติ

4) ฐานความเชื่อและนิยามบางอย่าง

คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายมีฐานความเชื่อและนิยาม
บางอย่าง ที่เอื้อให้เกิดความรุนแรงดำรงอยู่ใน
วิธีคิดเรื่องการจัดการความขัดแย้ง และ
จินตนาการถึงการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้
ของตน ที่สำคัญได้แก่

ก) ถือว่าเป้าหมายสำคัญกว่าวิธีการ
เพื่อเป้าหมายสำคัญยิ่งในการเปลี่ยนแปลง
หรือรักษาสถานภาพเดิมทางการเมืองไว้
หากต้องใช้วิธีความรุนแรงที่ก่อให้เกิดความ
สูญเสียไปบรรลุมัน ก็จำเป็นต้องทำ/หลีกเลี่ยง
ไม่ได้ ซึ่งส่งผลให้วิธีการที่ใช้แก้ไขปัญหา
นั้นแหลกลาญเป็นตัวปัญหาเสียเอง

ข) มองปัญหาความขัดแย้งเชื่อมโยง
ไปที่ประเด็นพระราชอำนาจของสถาบันพระ
มหากษัตริย์กับสถาบันการเมืองอื่น ๆ ใน
ระบอบประชาธิปไตย ในฐานะที่สถาบันพระ
มหากษัตริย์เป็นสัญลักษณ์สูงสุดศักดิ์สิทธิ์
ในสังคมไทย เมื่อคู่ขัดแย้งนำสถาบันศักดิ์สิทธิ์
มาเกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง ด้านใดด้านหนึ่ง
ย่อมส่งผลให้ง่ายมากที่ความขัดแย้งจะไต่บันได

สูงขึ้นไป กลายเป็นความรุนแรง ไม่ต่างจากความ
ขัดแย้งเรื่องศาสนา อันเป็นสถาบันศักดิ์สิทธิ์ใน
สังคมต่าง ๆ ของโลก

สรุป

งานวิจัยสรุปบทเรียนที่ได้จากกรณีนี้ โดยมุ่งต่อ
เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านความมั่นคงของรัฐ
ว่า เมื่อเผชิญปัญหาความมั่นคงในกรณีความ
ขัดแย้งที่ผูกพันกับสถาบันอันเป็นแกนกลาง
ของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นสถาบันที่
เชื่อมโยงจินตนาการความเป็นชาติของคนทั้ง
ประเทศเข้าด้วยกันด้วยแล้ว

การตัดสินใจว่าจะเลือกใช้วิธีการรุนแรง
หรือสันติวิธีเข้าแก้ไข ฟังต้องระมัดระวังอย่าง
ยิ่ง เพราะผลกระทบที่เกิดขึ้นย่อมลึกซึ้งใหญ่
หลวงต่อความรู้สึกยึดมั่นร่วมเป็นสังคมเดียวกัน
และชาติเดียวกันของผู้คนทั้งหลายต่อไป

การตัดสินใจดังกล่าวพึงตั้งอยู่บนงาน
ข่าวที่ผสมผสานเชื่อมโยงเข้ากับเข้าใจภาพ
ใหญ่โดยรวมของประเทศ โดยเฉพาะทิศทาง
ที่สังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไป อย่าให้ความ
เชื่อบดบังความจริง อย่าเลือกเฉพาะข่าวที่
ตอบสนองจริตเป้าหมายของตนเอง และอย่า
มองแต่ในกรอบนิยามความมั่นคงอย่างแคบ
โดยอาศัยกำลังทหารเป็นหลัก

อุปมาอุปไมยได้ว่า ความรู้สึกเป็น
สังคมเดียวกันชาติเดียวกันนั้น เหมือนแก้วอัน
เปราะบาง ปรึกร้าวแล้วก็อาจแตกเลย ยากจะ
รักษาให้คืนดีดังเดิมได้

การจะปกป้องรักษาแก้วมณีดังกล่าว
จึงมีควรมองแคบคิดถี่ถี่ เอะอะก็เอาแต่จะเงื้อ
ตะบองเหล็กเข้ากระหน่ำทุบด้วยกำลัง เพราะ
แรงสะท้อนของมันอาจส่งผลตรงข้าม จนแก้ว
นั้นแตกแหลกละเอียดไปหมดก็เป็นได้

ดั่งที่ 92 ชีวิตและดวงใจของญาติมิตร
ของพวกเขาอีกมากมายหลายร้อยหลายพันดวง
ต้องแหลกลาญสลายไประหว่างมีนา-พฤษภา
อำมหิตของปีที่ผ่านมา

จะรักษาแก้วใจแห่งชาติให้กลับฟื้นคืนดี
หลังการฆ่าหมู่แบบนี้ได้อย่างไร?